

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1938 kl. 4 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående försvarsväsendets demokratisering.

Uti en inom andra kammaren av herr *Senander* m. fl. väckt, till kammarens andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 331, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om dels förslag till en lagstiftning, som möjliggör avskedande av fascistiska och andra folkfientliga element inom försvarsväsendet, dels förslag till en undervisningsplan för försvarsväsendet, som tryggar militärens fostran i demokratisk anda, varvid vikt bör läggas vid att ur läroböckerna (soldatinstruktionen etc.) avlägsna antidemokratiska uppfattningar, dels ock förslag till utvidgade demokratiska rättigheter åt militärmanskapet.

Motionen.

Bland motioner av jämförlig art, som under senare år varit föremål för riksdagens prövning, må här erinras om dem, som väckts inom andra kammaren vid 1928—1930 års riksdagar. Så hemställdes exempelvis i motion 1928:308 och 1929:321 om vidgade befogenheter för militärmanskap i avseende å ökad rätt till organisation för ekonomiska, politiska och övriga intressen, rätt att deltaga i möten, demonstrationer o. dyl., kontroll över utspisning och över vissa kassor samt rätt att deltaga i utredningar beträffande disciplinbrott m. m. Vidare framfördes i motion 1929:322 krav på allmän ledighet för militärmanskap och värnpliktiga den 1 maj, i motion 1928:308 och 1929:323 krav på befrielse från tvångskommendering till gudstjänst o. dyl., i motion 1929:324 från hälsningsplikt gentemot överordnad. Jämväl vid 1930 års riksdag återupprepades kraven. I samtliga fall avslogos motionerna, delvis på den grund, att önskemålen helt eller delvis redan tillgodosetts, allt i den mån de förtjänat beaktande. I motion 1936:774 av bl. a. herr Brädefors angående försvarsväsendets ordnande yrkades bl. a.: ”Vi kommunister vilja en demokratisering av armén. Vi vilja, att de reaktionära, fascistiskt och krigsaktivistiskt inställda officerarna och underofficerare skola avskedas.” I enlighet med särskilda utskottets hemställan (utl. nr 1) avslog riksdagen motionen.

*Historik
m. m.*

Vid 1936 års riksdag väcktes i samband med den stora försvarsreformen en motion, II: 791, med hemställan, att särskilda utskottet måtte låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till en reform av officersskårens rekrytering enligt i motionen skisserade linjer. Särskilda utskottet förordade ock en utredning i berörda hänseende med särskilt aktgivande på önskvärdheten att skapa en på realexamen baserad utbildningslinje för officersbanan. Härtill anslöt

sig riksdagen, och utredningen i fråga har sedermera under år 1937 utförts av ledamoten av riksdagens andra kammare I. Österström, som därvid angivit vissa riktlinjer för en ytterligare demokratisering av officersrekryteringen. Då förslaget icke innehöll närmare detaljer i ämnet, har detsamma utremitterats till cheferna för de olika försvarsgrenarna för uppgörande av närmare detaljerade förslag. Redan på sakens nuvarande stadium har emellertid Kungl. Maj:t i utfärdade bestämmelser medgivit höjning av åldern för underbefäls antagande till officersaspirant till 26 år m. m.

Utskottet. För egen del får utskottet anföra följande:

I motionen har lämnats en rad uppgifter om tilldragelser inom försvarsväsendet och bland dettas anställda, som motionärerna anse tyda på, att starka antidemokratiska stämningar skulle vara rådande inom landets försvar, särskilt inom officerskårerna. Då utskottet icke ansett sig kunna förbigå dessa uppgifter, har utskottet låtit, så långt det varit möjligt, kontrollera desamma. Det har därvid befunnits, att motionen i huvudsak bygger på och hänvisar till uppgivna händelser och förhållanden, som synbarligen antingen felaktigt återgivits eller av motionärerna missuppfattats.

Även om enskilda militärpersoner visat sig hysa antidemokratiska uppfattningar, har dock utskottet kommit till den bestämda uppfattningen, att det härvidlag rör sig om isolerade fall, vilka icke med fog kunna föranleda generella omdömen. Någon anledning att med hänvisning till dessa fall draga de vid försvaret anställdas lojalitet mot ett demokratiskt statsskick i tvivelsmål torde icke finnas. För försvarsväsendets egen skull är det emellertid av största vikt, att orsakerna till varje tvekan om försvarets fullkomliga lojalitet mot ett demokratiskt statsskick avlägsnas. Endast därigenom äger försvarsväsendet möjlighet att vinna och bevara hela folkets förtroende.

Motionärernas föreställning att staten genom inskränkande av åsiktsfriheten för vid försvaret anställda skulle kunna främja en demokratisk anda inom försvaret anser sig utskottet dock bestämt böra beteckna som felaktig, alldeles oavsett att en sådan åtgärd torde vara främmande för våra grundlagar och ett demokratiskt styrelsesätt över huvud taget. Tvärtom synes det utskottet som om ett från statens och folkets sida klart visat förtroende för försvarets målsmän utgör en självfallen grundförutsättning för att gentemot dessa resa kravet på absolut lojalitet.

Frågan om och i vad mån en demokratisk anda inom försvaret kan främjas genom en omläggning av rekryteringsförhållandena inom de olika försvarsgrenarna samt genom en förbättrad undervisning för försvarets personal är just nu, som ovan framhållits, föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

Beträffande motionärernas anmärkningar mot läroböckerna vid armén (soldatinstruktionen etc.) anser sig utskottet böra erinra om att ny väsentligt moderniserad soldatinstruktion är under utarbetande. Då sålunda motionärernas önskemål, i den mån dessa torde böra tillmötesgå, redan äro föremål för vederbörandes uppmärksamhet och anledning saknas för antagande annat än

att Kungl. Maj:t även i övrigt kommer att ägna all uppmärksamhet åt att befordra försvarsväsendets demokratisering, hemställer utskottet,

att här förevarande motion, nr 331, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 februari 1938.

På utskottets vägnar:

GUSTAF NILSSON.

Närvarande: herrar *Nilsson* i Kristinehamn, *Persson* i Norrby, *Söderdahl*, *Lindholm* och *Kyling*, fru *Alvén*, herrar *Nilson* i Eskilstuna, *Näsström*, *Hansson* i Hönö och *Nolin**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
